

KS. ANTONI NADBRZEŻNY

ZNACZENIE SYNODU W DORDRECHCIE DLA ROZWOJU KALWINIZMU W HOLANDII

Przy okazji przypadającej w 2009 r. pięćsetnej rocznicy urodzin Jana Kalwina warto podjąć refleksję nad historią ewangelicyzmu reformowanego w Holandii. Jego dynamiczny rozwój właśnie w tym obszarze Europy stanowi niezwykle interesujący przedmiot badań, o czym może świadczyć powstała z inicjatywy Generalnego Synodu Kościoła Reformowanego w Ameryce seria wydawnicza poświęcona powszechnej historii kalwinizmu. Wśród pozycji publikowanych od 1968 r. przez Wm.B. Eerdmans Publishing Company nie zabrakło książek o złożonej historii Kościoła reformowanego w Holandii oraz jego światowym oddziaływaniu.

W niniejszym artykule została podjęta próba rekonstrukcji historycznego i teologicznego kontekstu synodu w Dordrechcie (1618-1619) oraz ukazania jego znaczenia dla dalszego rozwoju kalwinizmu w Holandii. Biorąc pod uwagę burzliwą historię holenderskich Kościołów reformowanych, synod ten słusznie jest uważany za jeden z istotnych czynników krystalizujących ich świadomość doktrynalną. W niniejszym opracowaniu, z konieczności, wiele kwestii zasługujących na szczegółowe omówienie zostało potraktowanych skrótowo, a niektóre nawet celowo pominięto, referując zagadnienie na poziomie bardziej ogólnym, zgodnie z przyjętymi założeniami metodologicznymi.

Ks. dr ANTONI NADBRZEŻNY – adiunkt Katedry Pneumatologii i Eklezjologii w Instytucie Teologii Dogmatycznej KUL; adres do korespondencji: Al. Unii Lubelskiej 15, 20-950 Lublin, e-mail: a.nadbrzezny@kuria.lublin.pl

I. POCZĄTKI KALWINIZMU W HOLANDII

Wyznawcy kalwinizmu przybyli do Niderlandów z Francji ok. 1550 r.¹ Już jednak wcześniej myśl reformacyjna cieszyła się tam wielką popularnością. Początkowo bardzo dynamicznie rozwijał się luteranizm i anabaptyzm, ale już w latach czterdziestych XVI wieku na popularności zaczął zyskiwać kalwinizm. Luteranizm nie zyskał przychylności Holendrów prawdopodobnie ze względu na zbyt mocne akcentowanie lojalności względem władzy księcia. Również rewolucyjny w swoich poglądach anabaptyzm nie przekonywał do siebie niezależnych mieszczan holenderskich. Bardziej demokratyczny duch kalwinizmu przemawiał mocniej do ludności Niderlandów, której imponowało podkreślanie niezależności względem tyranii. Trzeba pamiętać, że rozwijający się wówczas kalwinizm był czynnikiem inspirowującym opozycję do walki z absolutną władzą królewską. Mimo utworzenia w 1524 r. Inkwizycji protestantyzm umacniał się w Niderlandach, stając się ważnym czynnikiem w polityczno-religijnej rewolcie przeciwko dominacji hiszpańskiego króla i władzy papieża².

Rok 1544 jest symbolicznie uważany za początek kalwinizmu w Holandii, gdyż właśnie wtedy mała grupa protestantów z Doornik zwróciła się z prośbą do Strasburga o przysłanie im pastora kalwińskiego. Był nim Pierre Brully, uczeń samego Kalwina, który po energicznej akcji misyjnej został zatrzymany i spalony na stosie. Mimo surowych prześladowań liczba wyznawców kalwinizmu systematycznie wzrastała i w 1561 r. wynosiła ok. 100 000. Rozwijający się w Niderlandach Kościół ewangelickoreformowany swoje podstawy teologiczno-dogmatyczne oparł na *Katechizmie heidelberskim* i *Konfesji Belgijskiej*, która była pierwszym wyznaniem wiary sformułowanym w oparciu o zasady reformacyjne. Słynna *Confessio Belgica*, przygotowana przez Guido de Bresa, została przyjęta przez synod w Antwerpii już w 1566 r. Zostało to w powszechnej opinii uznane za akceptację kierunku kalwińskiego w Niderlandach³.

¹ B. Tranda. *Kościół ewangelickoreformowany*. W: *Encyklopedia Katolicka* [dalej skrót: EK]. T. 6. Lublin 1993 kol.1127; por. P. Jaskóła. *Wyznania chrześcijańskie bez jedności z Rzymem*. Opole 2008 s. 72; J. Stahl. *Kościół reformowany*. W: W. Hryniewicz, J.S. Gajek, S.J. Kozła (red.). *Ku chrześcijaństwu jutra. Wprowadzenie do ekumenizmu*. Lublin 1996 s. 171-177.

² E. Cairns. *Z chrześcijaństwem przez wieki. Historia Kościoła powszechnego*. Katowice 2003 s. 332.

³ Tamże s. 333-334.

Za panowania autokratycznych rządów hiszpańskich Habsburgów krwawe prześladowania zwolenników Reformacji przez Inkwizycję za panowania Karola V i Filipa II doprowadziły do powstania nurtów wyzwoleniczych o charakterze politycznym i religijnym⁴. W 1566 r. wybuchła w Niderlandach tzw. Furia ikonoklastów, która doprowadziła do splądrowania kilkuset kościołów rzymskokatolickich i do zniszczenia obrazów, rzeźb i malowideł oraz profanacji hostii używanych podczas Mszy. Ówczesny regent Niderlandów książę Alba odpowiedział falą represji i prześladowań. Jego bezlitosne działania otrzymały miano terroru księcia Alby. Liczbę ofiar śmiertelnych szacuje się na około 2000 osób, a 40 000 musiało opuścić kraj. Niderlandy zostały obciążone przez Hiszpanię ogromnymi podatkami, co przyczyniło się w znacznej mierze do gospodarczego osłabienia kraju.⁵

W 1568 r. na północy kraju wybuchło wielkie powstanie kierowane przez kalwińskiego arystokratę Wilhelma Orańskiego zwanego Milczącym. Powstańcom udało się nawet wyprzeć z Brukseli księcia Albę. Niestety powstańcy, często wbrew apelom Orańczyka, przejmując władzę w miastach, siłą wprowadzali kalwińską dyktaturę. Doprowadzili do delegalizacji katolicyzmu, rozpędzali klasztory, konfiskowali ziemię i majątki kościelne. Swoim radykalizmem zniechęcili umiarkowaną szlachtę z południa kraju i katolików. Doprowadziło to w konsekwencji do zawarcia Unii w Arras i powrotu pod panowanie króla Hiszpanii. Po długim oblężeniu książę Alba zdobył zbuntowane miasta, stosując krwawe i bezwzględne metody walki. W 1576 r. wojska hiszpańskie zdobyły Antwerpię, mordując przy tym 7000 mieszkańców. Ten krwawy akt, zwany „hiszpańską furią”, zintensyfikował nastroje nacjonalistyczne w prowincjach Holandii i Zelandii, które będąc już całkowicie kalwińskie, zjednoczyły się z innymi prowincjami, podpisując w Gandawie w 1576 r. pakt w celu obrony przed Hiszpanami⁶.

Na skutek różnic językowych, kulturowych i religijnych zarysowała się wyraźna rozdział między rzymskokatolickimi Flamandami (mieszkającymi w dzisiejszej Belgii) na południu a kalwińskimi Holendrami w północnych prowincjach. W konsekwencji siedem północnych prowincji podpisało w 1579 r. Unię w Utrechcie. Doprowadziła ona do powstania nowego państwa – Republiki Zjednoczonych Prowincji, zwanej potocznie Holandią, a następnie w 1581 r. do oderwania się od Hiszpanii, która na mocy rozejmu

⁴ Tranda. *Kościół ewangelickoreformowany* kol.1128.

⁵ Cairns. *Z chrześcijaństwem przez wieki* s. 333.

⁶ Tamże.

z 1609 r. uznała nowe holenderskie państwo. Wznowioną w 1621 r. wojnę z Hiszpanią zakończył dopiero Pokój Westfalski z 1648 r., który oficjalnie uznał niepodległość Republiki Zjednoczonych Prowincji i przyznał jej kolonie w Indiach Wschodnich i Zachodnich. Tymczasem na południu Niderlandów nowy namiestnik króla Filipa II, księżę Parmy, działał na rzecz odzyskiwania terenów utraconych na rzecz powstańców. Stopniowo odzyskał Doornik (Tournai), Brugię, Gandawę, Brukselę i Antwerpię. W odróżnieniu od krwawego księcia Alby nie mordował protestantów, lecz dawał im możliwość przejścia na katolicyzm lub wyemigrowania do Północnych Niderlandów⁷. Z powodu braku stabilności państwowej nie było możliwości przeprowadzenia narodowego synodu kościelnego, na którym byłiby obecni reprezentanci wszystkich lokalnych reformowanych kongregacji. Narastała jednak paląca potrzeba dyskusji nad istotnymi problemami kościelnymi.

II. SYNODY ADMINISTRACYJNE

W takiej sytuacji polityczno-kościelnej zdecydowano się na zorganizowanie pierwszego synodu, który odbył się w niemieckim Emden w dniach od 4 do 13 października 1571 r. Synod wypowiedział się w kwestii ram organizacyjnych i struktury Kościoła reformowanego. Już pierwszy artykuł dokumentu końcowego stanowił, że żaden lokalny Kościół ani żadna lokalny zbor nie może mieć pierwszeństwa ani zwierzchności nad innym, żaden minister nad innym ministrem, żaden starszy nad innym starszym i żaden diakon nad innym diakonem. Nie było więc absolutnie mowy o żadnej formie hierarchii między lokalnymi Kościołami. Postanowiono również odbywać co dwa lata synod generalny. Zalecono rokrocznie odbywać synody prowincjonalne i regionalne w Niemczech, Anglii i Holandii. W każdej kongregacji muszą się odbywać przynajmniej raz w tygodniu zebrania rady kościelnej. Duchowni i starsi mają razem tworzyć reprezentację kongregacji po to, aby duchowni nie stanowili większości podczas kościelnych zebrań. Synod wezwał też do jedności wyznawanej, wiary odwołując się do *Katechizmu heidelberskiego* oraz *Confessio helvetica*⁸.

⁷ Cairns. *Z chrześcijaństwem przez wieki* s. 333; por. K. B e m. *Holenderski Kościół Reformowany. Gereformeerde Protestantse Kerken in Nederland, Nederlandse Hervormde Kerk*. „Przegląd Powszechny” 2006 nr 10 s. 92-93.

⁸ K. B l e i. *The Netherlands Reformed Church*. Cambridge 2006 s. 15-16.

Chociaż uczestnicy synodu w Emden nie reprezentowali wszystkich Kościołów lokalnych, synod ten został uznany za oficjalny początek Holenderskiego Kościoła Reformowanego. Jego główne założenia organizacyjne, strukturalne i wyznaniowe pozostają aktualne do dziś. Powstanie Kościoła reformowanego w Niderlandach było czynnikiem budującym jedność społeczną w narodzie holenderskim. Niewątpliwie Synod w Emden budził większe pragnienie niezależności od rządów hiszpańskich⁹.

Holendrzy wygrali ostatecznie swoją walkę o wolność, utworzyli niepodległą republikę i niezależny Kościół reformowany z udziałem świeckich w jego zarządzaniu. Posiada on następujące urzędy: duchownego, starszego, diakona, którzy kolegialnie kierują sprawami Kościoła. Podstawą jest zbor lokalny i dlatego strukturę kościelną można określić mianem wstępującej.¹⁰ Mimo postanowienia synodu w Emden, wzywającego do organizowania synodów generalnych co dwa lata, w praktyce nie udało się ich regularnie odbywać. Warto wspomnieć, że w XVI wieku narodowe synody były organizowane jedynie okazjonalnie i nieregularnie (Dordrecht – 1578, Middelburg – 1581, Haga – 1586). W rezultacie nadal narastała pilna potrzeba zwołania synodu z udziałem licznych przedstawicieli z różnych krajów europejskich, który podjąłby nie tylko kwestie organizacyjne, lecz również doktrynalne.

III. KONTEKST TEOLOGICZNY SYNODU DORDRECHCKIEGO

Wydaje się, że bezpośrednimi przyczynami zwołania synodu w Dordrechcie (1618-1619) były nasilające się rozbieżności doktrynalne i eklezjalno-polityczne we wspólnotach protestanckich. Przygotowany przez niderlandzkie władze państwowe synod miał stanowić odpowiedź na idee propagowane w ramach toczącej się we wspólnotach protestanckich od 1600 r. dyskusji teologiczno-kościelnej. Różnica poglądów na temat predestynacji i wolnej woli doprowadziła do sporu między profesorami uniwersytetu w Leiden Jakubem Arminiusem i Franciszkiem Gomarusem¹¹.

⁹ Tamże s. 16-17.

¹⁰ Tranda. *Kościół ewangelickoreformowany* kol. 1128.

¹¹ Por. H. Noordzij, *Gereformeerd of protestants: de strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten*. Bedum 1997.

Pierwszy z nich, po piętnastu latach pracy w charakterze pastora w Amsterdamie, został profesorem w Lejdzie. Wcześniej studiował w Genewie i wiele podróżował po Włoszech. Dostrzegał słabe punkty teologii reformowanej. Dążył do zmodyfikowania niektórych założeń kalwinizmu podkreślając, że człowiek może zainicjować swoje zbawienie, o ile Bóg udzieli mu wstępnej łaski, która pozwoli człowiekowi współpracować z Bogiem.

Arminiusz nie odrzucał teorii wybrania, przy czym akcentował, że orzeczenie Boga o zbawieniu lub potępieniu człowieka ma swoją podstawę w wiedzy uprzedniej Boga, a nie – jak głosił Kalwin – w bezwarunkowym i suwerennym wyborze Boga. Arminiusz twierdził, że ofiara Chrystusa jest wystarczająca dla wszystkich, ale pozostaje skuteczna jedynie dla wierzących. O ile Kalwin utrzymywał, że łaska Boża jest nieodparta, o tyle Arminiusz nauczał, że człowiek może odrzucić zbawiającą łaskę Bożą. W kwestii wytrwania świętych Arminiusz twierdził, że Bóg wprawdzie udziela łaski świętym tak, aby nie musieli upadać, ale Biblia równocześnie ukazuje, że człowiek może się uchylić od zbawienia. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że Arminiusz i jego zwolennicy (Hugo Grotius i Johan van Oldenbarnevelt) podkreślał znaczenie wolnej woli oraz nauczał, że Bóg z łaski swej przeznaczył ludzi do zbawienia na podstawie ich wiary, którą z góry przewidział (*ex fide praevisa*). Stronnictwo arminian domagało się również korekty w *Belgijskim wyznaniu wiary* oraz *Katechizmie heidelberskim*. Ich ideowi przeciwnicy, na czele z profesorem Franciszkiem Gomariuszem, podkreślali absolutną bezwarunkowość łaski Bożej oraz całkowicie wolny wybór przez Boga niektórych ludzi do zbawienia¹².

Poglądy arminianów zostały uznane za mniej lub bardziej ukryty semi-pelagianizm. Arminiusz zwrócił się do rządu z prośbą o zwołanie synodu krajowego w celu oceny jego poglądów. Zmarł jednak jeszcze przed jego zwołaniem (1609). Rok później jego zwolennicy zawarli swoje poglądy w formie *Remonstracji* (protestu) z 1610 r. Od tej pory byli nazywani remonstrantami, a ich przeciwnicy kontremonstrantami. Naukę remonstrantów można streścić w następujących punktach:

1. Człowiek nie został tak dogłębnie skażony przez grzech, aby nie mógł uwierzyć Ewangelii, kiedy jest mu ona zwiastowana.
2. Człowiek nie jest też tak dogłębnie kontrolowany przez Boga, aby nie mógł jej odrzucić.

¹² Por. Cairns. *Z chrześcijaństwem przez wieki* s. 334-335

3. Bóg uprzednio wiedział, którzy sami z siebie uwierzą, i to właśnie ich wybiera do zbawienia.

4. Śmierć Chrystusa nie zapewniła zbawienia nikomu, gdyż nie zabezpieczyła nikomu daru wiary (nie ma takiego daru). Śmierć ta raczej otworzyła możliwość zbawienia każdemu, kto uwierzy.

5. Wierzący odpowiedzialni są za zachowanie siebie w stanie łaski poprzez zachowanie wiary, a ci, którzy tego nie dopełnią, odpadają i są zgubieni¹³.

IV. ORZECZENIA I POSTANOWIENIA SYNODALNE

Krajowy Synod w Dordrechcie, który trwał od 13 listopada 1618 do 19 marca 1619 r., miał przełomowe znaczenie dla rozwoju Kościoła reformowanego w Holandii. Synod został zwołany przez niderlandzkie władze państwowe i był prawdziwie międzynarodowym zebraniem wyznawców kalwinizmu. Dwadzieścia osiem osób spośród stu trzydziestu zgromadzonych pochodziło z Anglii, Niemiec i Szwajcarii. Zaproszeni delegaci z Francji nie wzięli udziału w obradach. W ciągu sześciu miesięcy odbyło się 154 formalne sesje i wiele nieformalnych konferencji.

Arminianie wystąpili na synodzie w charakterze „pozwanym”. Według sprawozdania Tomasza Scotta remonstranci na czele z profesorem Szymonem Episkopiuszem z Uniwersytetu w Lejdzie pojawili się dopiero na 22 sesji. Utrudniali jednak prowadzenie obrad, kwestionowali porządek posiedzeń, unikali przesłuchań i wykazywali się brakiem punktualności. Arminianie dążyli do rewizji doktrynalnych zasad kalwińskich wyrażonych w *Confessio Belgica* i w *Katechizmie heidelberskim*. Tymczasem synod przypominał, że jego celem nie jest ocena poprawności doktrynalnej przyjętych już ksiąg wyznaniowych, lecz zbadanie oskarżeń wysuwanych przeciwko remonstrantom. Arminianie nie chcieli podporządkować się temu celowi, co w konsekwencji zmusiło ich do opuszczenia zgromadzenia, które dalej odbywało się już bez nich¹⁴.

¹³ J.I. Packer. *Introductory Essay to John Owen's book "The death of Death in the Death of Christ"*. London 1959 s. 4; por. T.L. Mithel. *The Universal Power of the Atonement*. W: C.H. Pinnock (ed.). *The Grace of God, the Will of Man. A Case for Arminianism*. Minneapolis 1989 s. 71-97; R.E. Olson. *Arminian Theology: Myths and Realities*. Downers Grove 2006.

¹⁴ Por. T. Scott. *The Articles of the Synod of Dort*. Sprinkle Publ. 1993 (reprint) s. 39.

Synod powrócił do doktryny Kalwina, potępił błędy remonstrantów, którzy utworzyli odrębną wspólnotę pod nazwą „Bractwo Reformowanych Remonstrantów” (Remonstrants-Gereformeerde Broederschap). Synod nie przestał tylko na potępieniu błędnej nauki. Panowało przekonanie, że trzeba zaprezentować w sposób pozytywny ortodoksyjną naukę. W odpowiedzi na poglądy arminian synod sformułował pięć artykułów kalwinistycznych, zwanych *Kanonami dordrechckimi* lub *Pięcioma punktami kalwinizmu*:

1. Natura człowieka jest całkowicie zepsuta przez grzech.
2. Niektórzy ludzie są bezwarunkowo wybrani do zbawienia.
3. Śmierć Chrystusa stanowi przebłaganie za grzechy tylko i wyłącznie wybranych.
4. Łaska zbawienia nie może być przez wybranych odrzucona.
5. Wybrani przez Boga wytrwają w łasce zbawienia do końca¹⁵.

Obok wyraźnego określenia istotnych elementów ortodoksyjnej doktryny synod dołączył w zakończeniu *Kanonów dordrechckich* również katalog podstawowych błędów oraz odniósł się do kwestii ustroju kościelnego, wzmacniając jeszcze bardziej jego związek z władzą państwową. Ponadto podjął projekt nowego przekładu Biblii z języków oryginalnych na język niderlandzki. Ustalono, że przekład Biblii zostanie sfinansowany przez państwo. Prace translatorskie rozpoczęto w 1626 r., a jedenaście lat później wydrukowano pierwszy egzemplarz. Edycja była popularnie nazywana „państwowym tłumaczeniem” (Statenvertaling). Tłumaczenie Biblii przyczyniło się do jej rozpowszechnienia w domach, szkołach i kościołach. Państwowe tłumaczenie miało ogromny wpływ na kształtowanie języka niderlandzkiego, rozwijanie świadomości narodowej i budowanie jedności kościelnej.

Uchwały synodalne zostały zaaprobowane przez Stany Generalne Holandii, remonstrantów zaś pozbawiono urzędów kościelnych. Wobec wielu z nich zastosowano dotkliwe środki dyscyplinarne. Grotius został skazany na dożywocie, a Oldenbarnevelt na śmierć¹⁶. Prześladowania arminianów trwały aż do 1625 r. Synod sformułował treść kanonów, które obok *Helweckiego wyznania wiary* oraz *Katechizmu heidelberskiego* do dziś stanowią jedną z ksiąg wyznaniowych Kościołów reformowanych w Holandii, jak również podstawę ich doktrynalnej jedności.

*

¹⁵ Por. K. Wałoszczyk. *Dordrechcki Synod*. EK 4 kol. 120.

¹⁶ Blei. *The Netherlands Reformed Church* s. 28-36; por. Wałoszczyk. *Dordrechcki Synod* kol. 120.

Bez wątpienia zwołanie i obrady Synodu w Dordrechcie (1618-1619) moŒna uwaŒać za jedno z najbardziej donioŒtych oraz interesujących wydarzeń XVII stulecia. ZłoŒony kontekst historyczny i pasjonujący spór teologiczny, stanowiący bezpoŒredni przyczyn zorganizowania synodu, zdecydowały o jego wybitnie doktrynalnym charakterze. Wyznawcy kalwinizmu stanęli wobec koniecznoŒci bardziej precyzyjnego okreŒlenia wsnej toŒsamoŒci wyznaniowej. Synod dordrechcki ustali ortodoksje i w ten sposób zakoczy etap krystalizacji doktrynalnej w KoŒciłach protestanckich.

Mimo to wieki XVII i XVIII upyy w Niderlandach pod znakiem procesu zwanego „Dalszą Reformacj” (Nadere Reformatie). W okresie tym bujnie rozwijała się myŒl teologiczna oraz wyraźnie dochodziły do głosu idee oŒwieceniowe. Jest rzeczą znamienną, Œe od czasu słynnego synodu w Dordrechcie (1619) aŒ do 1816 r. nie zorganizowano na poziomie krajowym Œadnego koŒcielnego synodu. Kładziono głównie akcent na koŒcielnym Œyciu lokalnych kongregacji, problemy doktrynalne dochodziły do głosu w teologicznych debatach, a ruchy poboŒnoŒciowe manifestowały swą wiar w ramach lokalnych wspolnot¹⁷.

Wydawac by się mogło, Œe synod dordrechcki ze swoimi kanonami precyzującymi reformowaną ortodoksje będzie stanowi wystarczające zabezpieczenie przed nowymi prądami ideowymi oraz ostoje jednoŒci koŒcielnej. Stało się jednak inaczej. Odradzające si i rozwijające wspolnoty arminiaskie, tendencje pietystyczne oraz radykalne idee oŒwieceniowe szybko stay się wyzwaniem dla KoŒciła reformowanego w Holandii, a wielkie secesje XIX wieku stanowiły prawdziwy wstrzas dla Œycia koŒcielnego. Niemniej patrzcc z perspektywy czasu trzeba podkreŒlic, Œe synod w Dordrechcie w ciagu burzliwej historii stanowi istotny punkt odniesienia w dyskusjach, sporach teologicznych, a takŒe wysikach zjednoczeniowych KoŒciłw reformowanych w Holandii i dlatego jest i pozostanie on zawsze czymŒ wieciej niŒ tylko symbolem.

BIBLIOGRAFIA

- B e m K.: Holenderski KoŒcił Reformowany. Gereformeerde Protestantse Kerken in Nederland, Nederlandse Hervormde Kerk. „Przegląd Powszechny” 2006 nr 10 s. 91-100.
B l e i K.: The Netherlands Reformed Church. Cambridge 2006.

¹⁷ B l e i. *The Netherlands Reformed Church* s. 39-40.

- Cairns E.: Z chrześcijaństwem przez wieki. Historia Kościoła powszechnego. Katowice 2003.
- Jaskóła P.: Wyznania chrześcijańskie bez jedności z Rzymem. Opole 2008.
- Miethe T.L.: The Universal Power of the Atonement. W: C.H. Pinnock (ed.). The Grace of God, the Will of Man. A Case for Arminianism. Minneapolis 1989 s. 71-97.
- Noordzij H.: Gereformeerd of protestants: de strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten. Bedum 1997.
- Olson R.E.: Arminian Theology: Myths and Realities. Downers Grove: IVP Books 2006.
- Packer J.I.: Introductory Essay to John Owen's book "The death of Death in the Death of Christ". London 1959.
- Scott T.: The Articles of the Synod of Dort. Sprinkle Publ. 1993 (reprint).
- Stahl J.: Kościoły reformowane. W: W. Hryniewicz, J.S. Gajek, S.J. Kozłowska (red.). Ku chrześcijaństwu jutro. Wprowadzenie do ekumenizmu. Lublin 1996, s. 171-177.
- Tranda B.: Kościół ewangelickoreformowany. W: Encyklopedia Katolicka. T. 6. Lublin 1993 kol. 1127-1129.
- Waloszczyk K.: Dordrechtcki Synod. W: Encyklopedia Katolicka. T. 4. Lublin 1983 kol. 120.

THE IMPORTANCE OF THE SYNOD IN DORDRECHT FOR THE DEVELOPMENT OF CALVINISM IN NETHERLANDS

Summary

This paper focuses on the meaning of the National Synod of Dordrecht (1618-1619) for the history of Calvinism in the Netherlands. The author broadly presents its historical and theological backgrounds and examines the factors that caused this Ecclesiastical Gathering. The National Synod in Dordrecht was held in order to settle a serious controversy in the Dutch churches initiated by the rise of Arminianism. The Arminians (Remonstrants) taught election on the basis of foreseen faith, a universal atonement, resistible grace, and the possibility of lapse from grace. The Synod concluded with a rejection of these views, and set forth the Reformed doctrine on each point, namely: total depravity, unconditional election, limited atonement, irresistible grace, and the perseverance of the saints.

One more result of the synod's work was the decision to authorize a new translation of the Bible from the original languages. The new Dutch translation was first published in 1637 and it became known as State Translation (Statenvertaling). It has had an enormous influence in the formation of the Dutch language and the church unity. The National Synod of Dordrecht was absolutely a high point in the early history of the Reformed Church and with it, the Calvinism orthodoxy has been finally established.

Summarized and translated by Rev. Antoni Nadbrzeżny

Słowa kluczowe: Kościół reformowany, arminianizm, kanony synodu w Dordrecht, bezwarunkowy wybór, wolna wola, łaska Boża.

Key words: Reformed Church, Arminianism, the Canons of Dordrecht, unconditional election, free will, the Grace of God.